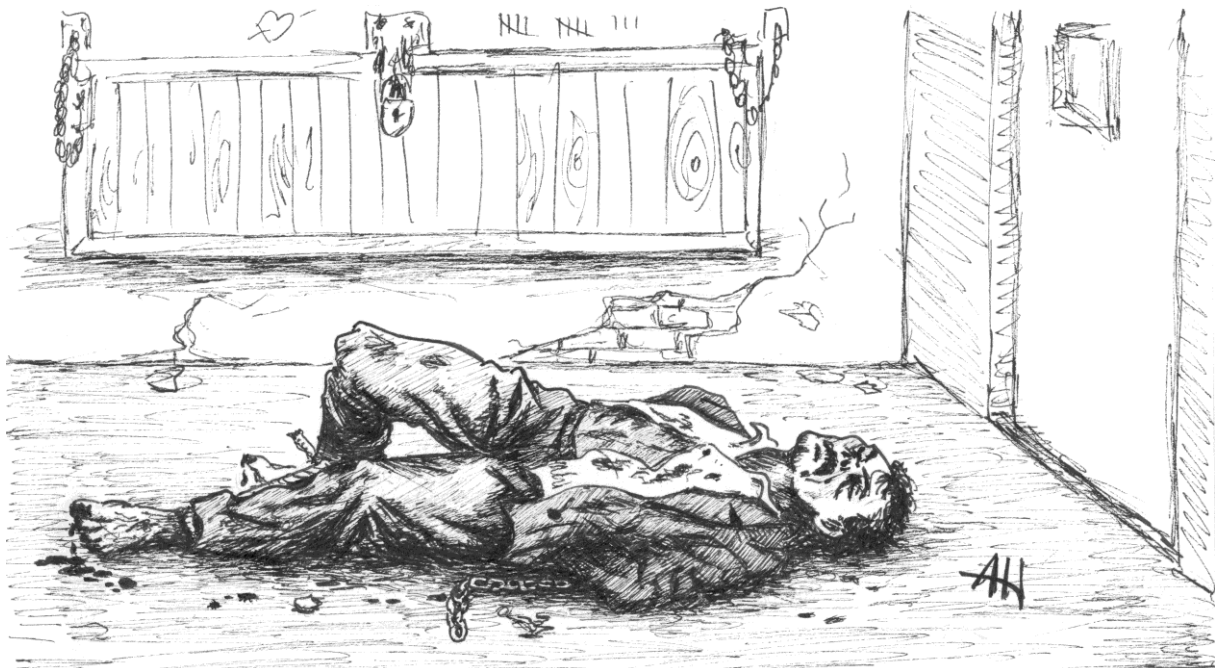

1943 En julekveld som ikke glemmes

Dette er ordrett gjengitt hva Thorfin Hegness skrev i jula 1973, med undertittel ”*Et uhyggelig 30-årsminne*”, med basis i sine egne opplevelser som ”fangen”. Setningene og innholdet er uforandret, men med noen få ortografiske tilpasninger av enkeltord. Tillatelse er gitt fra hans datter Brit Hegness i Ålesund. Sitat:

Scenen er fangbrakka på Vollan. Celle nr. 23. Over døra er det en åpning med gitter foran, samt ei luke i døra som maten blir servert gjennom. Over luka er det et lite hull med en linse i for at inspiserende tyske vaktposter kan ha øye med fangene uten selv å bli sett. Møbleringen er bare en krakk og en brisk å ligge på, som om dagen må slås opp på veggen. I brisken forefinnes en skitten madrass av treull. Det er alt som finnes av sengetøy. Ikke mye for å holde kulden ute i et rom som ikke er oppvarmet. Mange er arresterte på nattetid og har minimalt med klær på kroppen, og fryser forferdelig i vinterkulden.

Det er juleaften 1943. På brisken i celle 23 ligger en torturert norsk ungdom, bare delvis bevisst. Fangen har nettopp blitt slengt innenfor døra av to gestapister. Føttene ville ikke bære ham, og de er for øvrig så mishandlet og opphovnet at skoene har blitt for små. Under føttene har fangen flere åpne sår og smerter etter behandlingen. Fra en av tærne drypper det enda blod, og neglen mangler. Fangens andre fot kan heller ikke brukes, etter at et ben i mellomfoten er brukket. Kroppen er blå, fra brystet og nedover - etter slag av stålfjærer og tau med knuter på (totenschläger). Slag som delvis er rettet mot naken hud. Huden er som bedøvet etter slagene, og volder ikke så mye smerte lenger. Men over nyrene og i skrittet har han smerter fra slagene, og urinen er som blod. Rundt anklene og hendene er det merker og striper etter tauet. De fikk han da han ble lagt i strekk på en divan under tortureringen i

bandeklosteret. Det siste 1 ½ døgns behandling passerer revy for fangen når han iblant våkner for å brette seg. Han finner ut at når denne natten er over må det være julekvelden. Han hadde da kjøpt julegaver som han skulle ta med hjem til sine.

Langsomt klarer fangens hjerne, og han husker han ble tilsnakkert av en mann som sa navnet hans og spurte om det var ham. Så stoppet en bil med to personer i, samt en stor schäferhund. Fangen blir dyttet inn i baksete til hunden. Han blir spurt om han vet hvem de to er. Den ”kidnappede” skjønner med en gang at det er Rinnan og Grande i ”Sonderabteilung Lola” som er i bilen. Han får to maskinpistoler rettet mot seg og ser at det er ingen muligheter for flukt.

Gamle Bybro passerer og han skjønner at det bærer direkte til Jonsvannveien og ”bandeklosteret”. Han vet da hva som forestår og at det sannsynligvis er siste gangen han ser disse trakter. Han kjenner de to etter beskrivelse han tidligere har fått fra sin overordnede, og forstår at nå er det blodig alvor etter som bilen snor seg oppover Jonsvannsveien. Han husker med ett på, at han etter kampene var slutt på Hegra festning, hadde gitt skriftlig æresord til den tyske kommandanten om at han aldri mer skulle gjøre motstand mot den tyske krigsmakt. En kopi av dette æresordet har han uheldigvis liggende i lommeboka. Dette, sammen med det øvrige han anklages for, minner ham om at nå er det ingen vei tilbake. I tankene tar han farvel med slekt og venner, og finner ut at i grunnen er det ikke så vanskelig for en ungdom å si farvel til verden. Det måtte være tyngre for de som har kone og barn hjemme. Men noen tårer renner nedover hans kinn når han tenker på alt han har gjort her i verden.

Thorfinn Hegness

Han prøver å reise seg, men har vanskeligheter med balansen da hendene er sammenlenket foran og kjettingen låst med hengelås, og så stramt at det nesten ikke går å bevege seg uten store smerter. Rundt ankene er det knyttet tau så skrittlengden er ikke mer enn ca. 20-25 cm. Lenkene ble aldri åpnet på de tre måneder fangen satt på enecelle på Vollan. Han oppdager videre at han mangler skolisser, slips og buksereim. Det siste skulle komme til å skaffe mye vansker for antrekket etter noen måneders avmagring. Han skjønner omsider at dette er gjort for at fangene ikke skal gjøre tyskerne det puss å henge seg på brakka. Han minnes videre at han halvt i villfarelse bad om å bli skutt for å gjøre ende på lidelsene.

Så hører fangen klokkeklang fra ei kirke, og blir minnet om at det er julen som ringes inn. Det vekker mange slags tanker hos ham, blant annet budskapet om fred på jord, men det siste kan han ikke finne noen slags sammenheng i.

På Vollan skal selvfølgelig fangene ha ekstra forpleining i anledning julen (tysk storsinn), og en liten plate sjokolade er med i julemenyen. Til ”gang-guttens” store forundring (og glede) får han alt i retur fra celle 23. Det skal nemlig gå vel en uke før vår fange greier å spise maten sin. ”Gang-gutten” er for øvrig en overløper fra et østeuropeisk land. Han vil senere kjøpe fangens relativt gode sko. Han regner sikkert med at fangen ikke får bruk for dem mer.

Etter som det er en hellig julekveld, spilles det julesanger i radioen til de tyske vaktposter, både norske og tyske i skjønn forening. Ordet forbrødring kommer i fangens tanker, men han kan ikke finne noen forbrødring i dette. Han finner ut, at er det tilfelle at det finnes en høyere makt som står over alt annet, menneskene innbefattet, må det være en blodig urett og ikke gjøre slutt på krigen, og ikke la

Brit Hegness

menneskene pine og drepe hverandre som de nå gjør.

Og det ser i dag ut til at vår fanges enfoldige filosoferinger i et tysk fangehull juleaften for 30 år siden, skal være riktig. ”*Fred på jord, fryd på jord*”, må vel fortsatt helst plasseres i gåsøyne, DESSVERRE. - Sitat slutt. (Se for øvrig *Stjørdalens krønike* , bind 5 - side 118).